

CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN'IN ALMANYA ZİYARETİ VE TÜRK-ALMAN İLİŞKİLERİNİN SEYRİ

M. ERKUT AYVAZ

SETA | PERSPEKTİF

KASIM 2023 · SAYI 377

- Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Berlin ziyaretinin sebebi ve anlamı nedir?
- Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ziyareti öncesinde Alman kamuoyunun tutumu nasıl?
  - Türk-Alman ilişkilerini yakın gelecekte neler bekliyor?

GİRİŞ

Almanya'da federal hükümet 2023 ile birlikte ikinci yılını geride bırakmaktadır. Türkiye'de ise 14-28 Mayıs'ta gerçekleşen seçimi Recep Tayyip Erdoğan'ın yeniden kazanmasıyla birlikte beş yıllık yeni bir dönem başlamıştır. Yeni dönem Türk-Alman ilişkileri açısından da son derece önem arz etmektedir. Bu bağlamda Şansölye Olaf Scholz (SPD) Türkiye'deki seçimlerin ardından Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı telefonla arayarak seçim başarısı için tebrik etmiş ve "yeni dönemde Türkiye ile ortak konuları ilerletmek istediklerini" belirtmiştir.¹ Şansölye Scholz ayrıca Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı cumhurbaşkanı seçilmesi sonrasında Almanya'ya davet etmiştir.² Cumhurbaşkanı Erdoğan Eylül 2018'deki resmi Almanya ziyareti ve 19 Ocak 2020'deki Libya konulu Berlin Konferansı'na katılımı sonrasında ilk kez 17 Kasım 2023'te Berlin'e resmi ziyarette bulunacaktır.

¹ "Almanya Başbakanı Scholz'dan Cumhurbaşkanı Erdoğan'a Tebrik Telefonu", TRT Haber, 29 Mayıs 2023.

² "Almanya Başbakanı Scholz, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı Berlin'e Davet Etti", TRT Haber, 29 Mayıs 2023.

M. ERKUT AYVAZ

Erlangen-Nürnberg Üniversitesi (Almanya) Siyaset Bilimi ve Kamu Hukuku bölümlerinden 2011'de mezun oldu. DAAD bursu ile Duke University (ABD) Siyaset Bilimi departmanında 2012-2013 arasında eğitim aldı. ABD dönüşü 2014'te Erlangen-Nürnberg Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde master tezini bitirmesini müteakip mezun oldu. Çeşitli ulusal gazetelerde yayımlanmış yazıları bulunan Ayvaz Otto-Friedrich-Universität Bamberg'te (Almanya) doktora çalışmalarını sürdürmektedir.

Türk-Alman ilişkileri açısından 2023 önemli bir yılı simgelerken ikili ilişkilerde son yıllardaki devamlılık çizgisinin sürdürüldüğü gözlenmiştir. Her ne kadar çeşitli ikili, bölgesel ve küresel meselelerde iki ülkenin farklı politika tercihleri söz konusu olsa da Türk-Alman ilişkilerinde başta ekonomi, ticaret ve güvenlik gibi alanlardaki devamlılık ve iş birliği açısından bu ziyaret önem arz etmektedir.

TÜRKİYE'DEKİ MAYIS 2023 SEÇİMLERİNİN ALMANYA'YA YANSIMALARI

Önceki seçimlerde olduğu gibi 14 Mayıs 2023 Cumhurbaşkanı ve 28. Dönem Milletvekili Genel seçimlerinde de yurt dışında ve Almanya'da yaşayan Türkler seçimlere katılım sağlamıştır. Geçtiğimiz yıllardakine benzer şekilde Almanya'daki siyaset, medya ve düşünce kuruluşlarının Türkiye'deki seçimlere yönelik yoğun ilgisi bir yana çoğunlukla taraflı yaklaşımlara şahit olunmuştur. Her ne kadar Almanya'daki Türk seçmenin 14-28 Mayıs seçimlerine yönelik siyasi ve oy tercihlerini ele alan çeşitli araştırma ve yayınlar öne çıkmışsa da genel bir objektiflikten bahsetmek pek

mümkün olmamıştır.³ Bununla birlikte Alman medya temsilcileri ve siyasilerin genel olarak tercih ettiği Millet İttifakı yanlısı açık tutum ve eleştirel söylemlere kıyasla Cumhuriyet İttifakı'na yönelik değerlendirmelerde Türkiye'deki muhalif yaklaşımın benimsendiği gözlenmiştir. Bu bağlamda yurt dışındaki Türklerin oy tercihleri genel anlamda sorunsallaştırılarak süreç boyunca siyaset ve medya tarafından yine olumsuz bir çerçevede ele alınmıştır.

Almanya odağındaki örneğin cumhurbaşkanı seçim sonuçlarına bakıldığında 14 Mayıs'taki ilk turda Almanya'da 732 bin 831 oy kullanılırken 726 bin 154 oyun geçerli sayıldığı gözlenmiştir. İlk turdaki katılım oranı Almanya'da yüzde 48,69 olurken Recep Tayyip Erdoğan oyların yüzde 65,49'unu alırken Kemal Kılıçdaroğlu yüzde 32,52, Sinan Oğan yüzde 1,29 ve Muharrem İnce ise yüzde 0,70 oy oranına ulaşmıştır. 28 Mayıs'ta ilk kez gerçekleşen cumhurbaşkanı seçiminin ikinci turunda ise Almanya'da seçime katılım yüzde 50,38'e yükselirken kullanılan oy sayısı 760 bin 830 olmuş ve bunların 757 bin 631'i de geçerli sayılmıştır. İkinci turda Erdoğan oyların yüzde 67,22'sine ulaşırken Kılıçdaroğlu ise yüzde 32,78 oy oranını elde etmiştir.⁴

14-28 MAYIS SEÇİMLERİ SONRASI YENİ DÖNEMDE TÜRKİYE VE ALMANYA ARASINDAKİ TEMASLAR

2023'te de Türk-Alman ilişkilerinde genel hatlarıyla olumlu bir seyirden bahsetmek mümkündür. Geçtiğimiz yıllarda olduğu gibi karşılıklı ziyaretlere seçimlerin öncesinde de devam edilmiş, özellikle ekonomi, ticaret ve güvenlik politikası alanlarında iş birliği imkanları üzerinde durulmuştur.

Türkiye'deki seçimlerin öncesinde Almanya Dışişleri Bakanlığında Avrupa ve İklimden Sorumlu Dev-

let Bakanı Anna Lührmann 3-4 Ocak 2023 arasında Ankara'ya resmi bir çalışma ziyareti gerçekleştirirken dönemin Dışişleri Bakan Yardımcısı Faruk Kaymakcı ve TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Akif Çağatay Kılıç ile bir araya gelmiştir.⁵

Türkiye'de 6 Şubat'ta meydana gelen, büyük bir yıkıma ve binlerce insanın can kaybına yol açan depremler sonrasında Türk-Alman ilişkileri açısından bazı gelişmeler de yaşanmıştır. Başta Şansölye Scholz olmak üzere birçok Alman siyasetçi ilk günlerde taziye⁶ ve dayanışma mesajı yayımlamıştır.⁷ 21 Şubat'ta ise Almanya Dışişleri Bakanı Annalena Baerbock (Yeşiller) ile Federal İçişleri Bakanı Nancy Faeser (SPD) Türkiye'deki deprem bölgesine bir ziyarette bulunmuştur.⁸

Recep Tayyip Erdoğan'ın 28 Mayıs'ta cumhurbaşkanı seçiminin ikinci turunu kazanarak yeniden cumhurbaşkanı seçilmesi ve yeni kabinesini 3 Haziran'da oluşturması⁹ sonrasında da Almanya ile ikili ilişkiler üst düzey ziyaret ve temaslar noktasında sürdürülmüştür. Örneğin Almanya Ekonomi ve İklim Koruma Bakanı Robert Habeck (Yeşiller) 26 Ekim itibarıyla Türkiye'ye iki günlük ziyaret gerçekleştirmiştir. Ziyaret kapsamında Habeck'e Alman iş dünyasından birçok temsilci de eşlik ederken –ki bu durum ilişkilerin bilhassa ekonomi boyutuna verilen önemi de belirginleştirmektedir– Habeck Ankara'da Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz, Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek ve Ticaret Bakanı Ömer Bolat ile görüşmüştür.¹⁰ Habeck'in Ticaret Bakanı Bolat ile görüşmesi sonrasında Türkiye-Almanya Ekonomi ve

5 "Antrittsbesuch von Staatsministerin Anna Lührmann in der Türkei", Almanya Dışişleri Bakanlığı, 2 Ocak 2023, <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/antrittsbesuch-staatsministerin-luehrmann-tuerkei/2571542>, (Erişim tarihi: 15 Kasım 2023).

6 "Almanya'dan Türkiye'ye Acil Yardım", *Hürriyet*, 6 Şubat 2023; "Scholz'den Türkiye Mesajı: 'Gerçek Dost Kendini Zor Günde Belli Eder'", *Hürriyet*, 18 Şubat 2023.

7 "Almanya Dışişleri Bakanı'ndan Türkiye'deki Depremler için Dayanışma Mesajı", TRT Haber, 7 Şubat 2023.

8 Ali Kemal Akan, "Almanya Dışişleri Bakanı Baerbock: Deprem Felaketinin Boyutu Kelimelerle İfade Edilemez", Anadolu Ajansı, 21 Şubat 2023.

9 "Cumhurbaşkanı Erdoğan Kabinesini Açıkladı", T.C. Cumhurbaşkanlığı, 3 Haziran 2023, <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/147385/cumhurbaşkanı-erdogan-kabinesini-acikladi>, (Erişim tarihi: 15 Kasım 2023).

10 Gülsen Solaker, "Erdoğan'ın Ziyareti Öncesi Almanya'dan Üst Düzey Konuk", DW Türkçe, 27 Ekim 2023.

3 "Türkei-Wahl: Erdoğan erhält deutliche Mehrheit der Stimmen der Deutsch-Türken", *zeit.de*, 29 Mayıs 2023, <https://www.zeit.de/politik/ausland/2023-05/tuerkei-stichwahl-deutsch-tuerken-wahlbeteiligung-spaltung>, (Erişim tarihi: 15 Kasım 2023); "Stimmen der Deutsch-Türken: Deutliche Mehrheit in Deutschland für Erdogan", *zdf.de*, 28 Mayıs 2023, <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/tuerken-deutschland-erdogan-tuerkei-wahl-100.html>, (Erişim tarihi: 15 Kasım 2023).

4 "Seçim 2023", Anadolu Ajansı, (Haziran 2023), <https://secim.aa.com.tr>, (Erişim tarihi: 15 Kasım 2023).

Ticaret Ortak Komisyonu (ETOK/JETCO) IV. Dönem Toplantısı'na ilişkin bir protokol imzalanmıştır. Bakan Bolat 2022 sonu itibarıyla Almanya'nın Türkiye'deki doğrudan yatırımlarının 23 milyar 100 milyon dolar düzeyini aştığını belirterek "Yeni fırsatlar meydana getirerek karşılıklı ticareti, iş birliğini ve yatırımlarımızı daha fazla artırabileceğimize inanıyoruz" ifadelerini kullanmıştır.¹¹

Habeck'in Hazine ve Maliye Bakanı Şimşek ile gerçekleştirdiği görüşme sonrasında Şimşek 2023 sonuna kadar Türkiye ve Almanya arasındaki dış ticaret hacminin 50 milyar doları aşmasını beklediklerini belirtmiştir. Bakan Şimşek ayrıca Türkiye'de 8 binden fazla Alman sermayesine sahip ya da Alman sermayesi ortaklığı ile kurulmuş firmanın bulunduğunu hatırlatarak her iki ülke arasında var olan güçlü bağların ve iş birliğinin daha da artırılması için Habeck ile yatırım imkanlarını değerlendirdiklerinin altını çizmiştir. Bakan Şimşek'in "Önümüzdeki dönemde AB ile olan ilişkilerimizin geliştirilmesinde Almanya'nın daha güçlü destek vereceğine inanıyoruz" açıklamaları da öne çıkmıştır.¹²

Türkiye ve Almanya'nın dış ticaret hacminin 2023 sonunda 50 milyar dolar olması yönündeki olumlu beklenti, yılın ilk aylarında yapılan açıklamalarda da gözlenmiştir. Buna göre Almanya'nın Türkiye'ye ihracatının (Şubat 2023) bir önceki yıla göre yüzde 37,9 arttığı kamuoyuna yansımıştır. Bu bağlamda Almanya açısından ilgili dönemde Türkiye'nin ihracatta en büyük artışın gerçekleştiği ülke olması da dikkat çekmiştir.¹³ Ancak Almanya'da önceki yıllarda yaşanan krizlerin etkisinin halen sürecektir olması yıl içerisinde daha da belirginleşmiş ve Alman ekonomisindeki durgunluğun süreceğine dair yorumlar da artmıştır.¹⁴ Son-

bahar aylarıyla birlikte ise federal hükümet tarafından yapılan açıklamalarda, Alman ekonomisinin 2023'te –önceki tahminlerin aksine– yüzde 0,4 oranında gerileyeceği de ileri sürülmüştür.¹⁵

2 Kasım'da ise Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, Berlin'de düzenlenen "AB Genişlemesi ve Reformu" konulu dışişleri bakanları konferansına katılmıştır. Bakan Fidan'ın Berlin'de Alman Dışişleri Bakanı Baerbock ve Ukrayna Dışişleri Bakanı Dmitro Kuleba ile de görüştüğü kamuoyuna yansımıştır.¹⁶ Basında yer alan ve diplomatik kaynaklara dayandırılan bilgilerde, ilgili toplantının kapalı oturumunda Bakan Fidan tarafından Gazze'deki insanlık dramına da değinildiği belirtilmiştir. Buna göre Fidan "Bazı AB ülkelerinde Filistinlilerle dayanışma gösterilerinin engellenmesi çifte standarttır" eleştirisinde bulunmuştur.¹⁷ Berlin ziyareti kapsamındaki toplantılarda Bakan Fidan'ın Türkiye'nin elli yıldan önce başlayan AB üyeliği perspektifinde bir değişiklik olmadığını ifade ettiği de basında yer bulmuştur.¹⁸

CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN'IN BERLİN ZİYARETİ ÖNCESİNDE ALMAN KAMUOYUNUN TUTUMU

2023'teki üst düzey temasların başında şüphesiz Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 17 Kasım'da Berlin'e gerçekleştireceği resmi ziyaret gelmektedir. Türk-Alman ilişkilerinin seyri açısından da önemli bir yer tutan bu ziyaret öncesinde ise Alman kamuoyunda ziyarete dair eleştirel söylemler öne çıkmıştır. Bilhassa medyada yer alan yorumların yanı sıra bazı hükümet mensubu siyasetçi-

15 "Wirtschaft wird 2023 schrumpfen: 'Kommen langsamer aus Krise als gedacht'", tagesschau.de, 11 Ekim 2023, <https://www.tagesschau.de/wirtschaft/konjunktur/habeck-wirtschaft-schrumpft-100.html>, (Erişim tarihi: 15 Kasım 2023).

16 "Sayın Bakanımızın 'AB Genişlemesi ve Reformu' Konulu Dışişleri Bakanları Konferansına Katılması, 2 Kasım 2023, Berlin", T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2 Kasım 2023, <https://www.mfa.gov.tr/sayin-bakanimizin-ab-genislemesi-ve-reformu-konulu-disisleri-bakanlari-konferansina-katilmasi--2-kasim-2023--berlin.tr.mfa>, (Erişim tarihi: 15 Kasım 2023).

17 Mehmet Şah Yılmaz, "Bakan Fidan: AB Küresel Oyuncu Olmak İstiyorsa Genişlemeyi Jeostratejik Bir Mesele Olarak Algılamalı", Anadolu Ajansı, 2 Kasım 2023.

18 "Bakan Fidan Almanya'da... AB Üyeliğine Bakışımız Değişmedi", *Hürriyet*, 3 Kasım 2023.

11 "Türkiye ile Almanya Arasında 'ETOK/JETCO Protokolü' İmzalandı", T.C. Ticaret Bakanlığı, 26 Ekim 2023, <https://ticaret.gov.tr/haberler/turkiye-ile-almanya-arasinda-etok-jetco-protokolu-izmalandi>, (Erişim tarihi: 15 Kasım 2023).

12 "Bakan Şimşek: Türkiye-Almanya Dış Ticaret Hacminin 50 Milyar Doları Aşmasını Bekliyoruz", TRT Haber, 27 Ekim 2023.

13 "Almanya'nın Türkiye'ye İhracatında Yüzde 38'lik Artış", DW Türkçe, 21 Mart 2023.

14 Bahattin Gönültaş, "Alman Ekonomisindeki Durgunluğun Sürmesi Bekleniyor", Anadolu Ajansı, 23 Ağustos 2023.

ler ile muhalefetin de konuya dair değerlendirmeleri eleştirel bir seyirde devam etmiştir. Örneğin Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Almanya ziyaretinin ertelenmesi ve hatta iptal edilmesi yönünde medyada bazı değerlendirmeler dikkat çekmiştir. Ana muhalefet partisi CDU'nun gençlik teşkilatının yaptığı ziyaretin iptal edilmesi yönündeki çağrılarının yanı sıra koalisyonda yer alan özellikle Yeşiller ve FDP'li siyasilerden de eleştiriler öne çıkmıştır. Bu bağlamda Ortadoğu'daki son gelişmelere yönelik Türk ve Alman hükümetlerinin farklı pozisyonları, Alman medya ve siyasi çevrelerinin ziyarete yönelik eleştirel değerlendirmelerini etkilemiştir. Diğer yandan daha rasyonel çizgideki isimler de söz konusudur. Buna göre tüm eleştiri ve fikir ayrılıklarına rağmen Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Şansölye Scholz'un görüşmesi gerektiği belirtilirken ekonomi, bölgesel gelişmeler, NATO'nun genişlemesi ve göç meselesinde iş birliği gibi hususların ele alınması gerektiğine işaret edilmektedir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın İsrail'in Gazze'deki saldırılarına yönelik sert eleştirilerinin ve Türkiye'nin genel pozisyonunun koalisyona hükümeti –ve hatta NATO– tarafından sınırlı ölçüde ve görüş ayrılığı çerçevesinde değerlendirilmesi¹⁹ Alman medyasında özellikle sorunsallaştırılmaya çalışılmıştır. Ancak hükümetin bu yaklaşımı, Türkiye'nin hem ikili hem bölgesel hem de NATO bağlamındaki önemini de belirginleştirmektedir.

Ziyaret öncesinde federal hükümet tarafından yapılan açıklamalarda Şansölye Scholz'un 17 Kasım'da Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı bir akşam yemeğinde ağırlayacağı ve Erdoğan'ın ayrıca Almanya Federal Cumhurbaşkanı Frank-Walter Steinmeier ile de görüşeceği duyurulmuştur. Scholz-Erdoğan görüşmesinde üzerinde durulacak konuların başında ise “bölgesel gelişmeler, iki NATO müttefikini ilgilendiren konular, iki ülke ilişkilerini ilgilendiren gündem maddeleri” ile birlikte AB-Türkiye mülteci anlaşmasının da muhtemelen ele

alınacağı hükümet sözcü yardımcısı tarafından belirtilmiştir.²⁰ Özellikle bu konunun son aylarda Almanya ve hatta AB gündeminde oldukça önem arz eden bir husus olduğuna işaret etmek gerekmektedir.²¹ Bu noktada görüşmelerde Türkiye'nin politika tercihleri ve hassasiyetleriyle uyumlu “daha yakın iş birliği”²² imkanlarının gündeme gelmesi de muhtemeldir. Türkiye ile diyalogun sürdürülmesine Scholz'un önem verdiği sözcü yardımcısı tarafından da ifade edilirken ikili ilişkilerin Almanya'da yaşayan 3 milyon Türk kökenli insan için ayrı bir önem taşıdığı da belirtilmiştir.²³

SONUÇ YERİNE: TÜRK-ALMAN İLİŞKİLERİNİN YAKIN GELECEKTEKİ SEYRİ

Yeni dönemde bilhassa ekonomi ve karşılıklı ticaret hedeflerine ulaşılması noktasındaki çabaların öne çıkması ile birlikte Gümrük Birliği'nin güncellenmesi, vize uygulaması ve hatta Türkiye-AB ilişkilerinin geliştirilmesi gibi hususlara da önem verilmesi beklenmektedir. Bu doğrultuda Almanya'nın daha güçlü destek vermesi beklentilerinin öne çıkması da muhtemeldir.

İki ülkenin ayrıştığı alanlar da söz konusudur. Örneğin başta Ege ve Doğu Akdeniz meseleleri, Kıbrıs'ta iki devletli çözüm,²⁴ Azerbaycan²⁵ ve son olarak Ortadoğu'daki güncel gelişmelere dair iki ülke arasındaki farklı pozisyonların varlığının altını çizmek de gerekmektedir. Ancak Türkiye'nin önemli bir NATO üyesi olduğunun özellikle 24 Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısıyla birlikte Almanya'da da önemini bir kez daha farkına varıldığı ve hükümetin de bu çerçevede ilişkilere yaklaşma eğiliminde olduğu unutulmamalıdır. Örneğin Türkiye'nin Tahıl Koridoru

20 Değer Akal, “Scholz Erdoğan'ı Akşam Yemeğinde Ağırlayacak”, DW Türkçe, 10 Kasım 2023.

21 “Almanya Göçmen Akınıyla Mücadele için Polonya ve Çekya ile Sınır Kontrollerini Artıracak”, TRT Haber, 27 Eylül 2023.

22 “Göç: Almanya Türkiye ile Daha Yakın İş Birliği Hedefliyor”, DW Türkçe, 23 Eylül 2023.

23 “Erdoğan Haftaya Berlin'de”, *Hürriyet*, 10 Kasım 2023.

24 Erbil Başay, “Almanya, Kıbrıs'ta İki Devletli Çözüm İstemiyor”, Anadolu Ajansı, 9 Ocak 2023.

25 Ruslan Rehimov, “Azerbaycan, ‘Türkiye Şartı'nın Kabul Edilmemesi Nedeniyle İspanya'daki Görüşmeye Katılmama Kararı Aldı”, Anadolu Ajansı, 4 Ekim 2023.

19 “Türkisches Staatsoberhaupt: Heikler Besuch bei Scholz: Erdogan kommt nach Berlin”, zeit.de, 10 Kasım 2023, <https://www.zeit.de/news/2023-11/10/erdogan-kommt-nach-deutschland-treffen-mit-scholz>, (Erişim tarihi: 15 Kasım 2023).

Anlaşması'ndaki etkin rolünün ve bundan sonraki süreçlerde muhtemel ara buluculuk girişimlerinde önem arz etmesinin birçok siyasi bilincindedir.

Ancak örneğin Alman Dışişleri Bakanı Baerbock'un dış politika tercihlerinde zaman zaman rasyonellikten uzak ve hatta çeşitli ülkelere yönelik diplomatik geleceğe aykırı söylem ve yaklaşımları da unutulmamalıdır.²⁶ Bu tutum Türkiye'ye yönelik de zaman zaman söz konusudur. Buna kıyasla Şansölye Scholz'un geride bırakılan süreçte benzer şekilde yeni dönemde de daha dengeleyici ve rasyonel bir aktör olarak²⁷ öne çıkması muhtemeldir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın planlanan Almanya ziyaretinin yanı sıra yıl içerisinde Şansölye Scholz ile sıklıkla telefonda görüş alışverişinde bulunduğu ve iki liderin çeşitli vesilelerle bir araya geldiğinin de altını çizmek gerekmektedir. Örneğin Hindistan'ın başkenti Yeni Delhi'de 18. G20 Liderler

26 M. Erkut Ayvaz, "Federal Hükümetin İki Yılı ve Yeni Dönemde Alman Siyaseti", *SETA Analiz*, Sayı: 393, (Ekim 2023).

27 "Almanya Başbakanı Scholz: Erdoğan Arabuluculuk Konusunda Önemli Rol Oynayabilir", TRT Haber, 12 Ekim 2023.

Zirvesi kapsamında Cumhurbaşkanı Erdoğan 9 Eylül'de Şansölye Scholz'u kabul etmiştir.²⁸ İki lider ayrıca Litvanya'nın başkenti Vilnius'ta NATO Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi kapsamında da 11 Temmuz'da bir araya gelmiştir.²⁹

Türkiye'de beş yıllık yeni bir dönem başlarken Almanya'da üç partiden oluşan kırılmalı bir koalisyon hükümetinin görev süresi iki yıl sonra dolmaktadır. Anketlerde ise koalisyon partileri aşırı sağcılar karşısında ciddi gerileme yaşamaktadır. Dolayısıyla bundan sonraki süreçte bilhassa federal hükümetin özellikle iç kamuoyu ve seçimlere odaklı politika tercih ve söylemlerinin ikili ilişkilerdeki mevcut dengeli devamlılığı olumsuz yönde etkileme ihtimali de unutulmamalıdır.

28 "Cumhurbaşkanı Erdoğan, Almanya Başbakanı Scholz ile Görüştü", T.C. Cumhurbaşkanlığı, 9 Eylül 2023, <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/149355/cumhurbaskani-erdogan-almanya-basbakani-scholz-ile-gorustu>, (Erişim tarihi: 15 Kasım 2023).

29 "Cumhurbaşkanı Erdoğan, Almanya Başbakanı Scholz ile Bir Araya Geldi", T.C. Cumhurbaşkanlığı, 11 Temmuz 2023, <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/147698/cumhurbaskani-erdogan-almanya-basbakani-scholz-ile-bir-araya-geldi>, (Erişim tarihi: 15 Kasım 2023).

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | [@setavakfi](https://twitter.com/setavakfi)